תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי ראש השנה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי ראש השנה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-הריד-על-תלמוד-ירושלמי-ראש-השנה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ח 11
פרק ד 19
הלכה א 19
הלכה ז 21

פרק א

הלכה א

בעון קומי ר"ז בין רגל לרגל מהו שיעבור התיב ר' בא והתני חגיגה שלא קרבה בראשון תוקרב בשני למתירין לו לעבור. ועוד מן הדא ועשית בעשה השמר בל"ת כלום הוא עובר בעשה ול"ת לא עד שיעברו עליו ג' רגלים ר' אבין בשם רבנן דתמן באומר הרי עלי עולה להביא בשני בשבת כיון שבא שני בשבת ולא הביאה עובר. לפרש הסוגיא הזאת ולהבין החילוק שבין בבלי לירושלמי דבבבלי אמרינן לאחר ג' רגלים עובר בכל יום בב"ת ובירושלמי בסוגיא דידן אמרינן דעובר על כל רגל ורגל. נלפענ"ד דה"פ ע"פ מה דמבואר בבבלי דף ו' ע"א מוצא שפתיך ל"ל מובאתם שמה והבאתם שמה נפקא תשמור זו מצות ל"ת ל"ל מלא תאחר לשלמו נפקא חד דאמר ולא אפריש וכו' הסוגיא הזאת חמורה מאוד בהא דפריך דלמה לן העשה ול"ת של מוצא שפתיך הא ידעינן מובאתם והבאתם שמה נפקא ז"א דמובאתם שמה לא ידעינן רק דעובר ברגל הראשון אבל באומר הרי עלי עולה להביאה בשני בשבת דקבע מעצמו זמן הבאה לא נפקא לן מקרא דובאתם ואיצטריך תרי קראי הקרא דמוצא שפתיך קאי להיכי דקבע מעצמו זמן והקרא דובאתם שמה קאי להיכי דלא קבע זמן בעצמו קבעה לו הרתורה זמן לעשה וכן ל"ת דב"ת ול"ת דתשמור הוא דל"ת דתשמור הוא לשקבע זמן בעצמו ול"ת דב"ת שלא קבע לו זמן בעצמו וקבעה לו התורה זמן וכמו דאיתא בירושלמי ר' אבין בשם רבנן דתמן באומר הרי עלי עולה להביאה בשני בשבת כיון שבא שני בשבת ולא הביא עובר. ע"ז צריכין לקרא דמוצא שפתיך תשמור לעשה ול"ת ולפענ"ד היא קושיא עצומה מאוד. וע"כ נראה לפי עניות דעתי לבאר החילוק שבין בבלי וירושלמי בזה ע"פ שיטת הרא"ש ז"ל דמובא ביו"ד סי' רכ"ח ובחו"מ סי' ע"ג דהנשבע לשלם לחבירו וקבע לו זמן פירעון ועבר הזמן עדיין השבועה במקומה עומדת וכתב הרא"ש ז"ל כי הזמן הוא לזרז הפירעון אבל העיקר הוא על הפירעון גופי' ולא דמי לנשבע שיאכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכל דעבר על השבועה ואינו מחויב עוד לאכול דהתם עיקר השבועה על היום כיון דאינו מחויב לאכול בלא השבועה אבל הכא דמחויב לו בלא"ה ע"כ עיקר השבועה על גוף הפירעון והזמן לזרז ועיי' בגליון רבינו ע"א ז"ל דמביא שם דהזמן הוא פי' מיום הזה ולהלאה יתחיל החיוב עיין שם בט"ז ז"ל ובהגהות ובבאור הגר"א ז"ל עיי"ש:

ועפ"ז יתבאר ענינינו בע"ה דלכאורה נחקור הא דתלה רחמנא העשה דובאתם שמה והל"ת דב"ת ברגלים אם הוא מחמת נדרו שקבעה לו התורה זמן להבאת נדרו או דילמא דהוא חובת הרגל וה"ק רחמנא בשעה שתעלה לרגל מחויב אתה להביא את הקרבן

שנדרת וחיובא דרגל הוא וכמו דמחויב בחובת הרגל להביא קרבן חגיגה ועולת ראיה והוא חיובא דרגל ה"נ מחויב להביא העירכין והחרמים והצדקות וההקדשות בעת שעולה לרגל כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ד מה' מעה"ק והיא חיובא דרגל בלבד. ויהיה נפ"מ גדולה בזה אם הוא חיובא דרגל אם עבר הרגל ולא הביא הר"ז מעוות לא יוכל לתקן באמצע השנה ואינו עובר עוד לאחר הרגל באמצע השנה כי אם עד שיבוא רגל אחר כמו בלא הביא ברגל עולת ראיה וכן כל חובת הרגל אבל באם הוא קביעת זמן על הנדר וקאמר רחמנא דבקביעת זמן זה עובר בעשה ול"ת א"כ אפילו כשעבר הזמן עובר ג"כ כההיא דתשובת הרא"ש ז"ל דכיון דחייב בלא"ה א"כ העשה הוא על עיקר ההבאה ולא על הזמן ואפילו לאחר שעבר זמן דובאת מ"מ מחויב לקיים והבאתם כההיא דתשובת הרא"ש ז"ל ממש אבל אי הוא חובת הרגל אינו עובר רק על ובאתם והבאתם אבל לאחר ובאתם ליכא שום חיוב דוהבאתם ועוד נפ"מ באם קבע לו זמן בעצמו כגון הרי עלי להביא עולה בשני בשבת כיון שבא שני בשבת ולא הביא עובר בב"ת באם ב"ת הוא רק קביעות הזמן אבל אם הוא חובת הרגל לא מצינו בנדרים בעבר הזמן דעובר בב"ת דב"ת היא לענין של חובת הרגל ולפי מה דקי"ל במס' נדרים ד"ד ע"א דבקובע זמן עובר בב"ת לאלתר וא"כ לשיטת הש"ס דילן ע"כ דעיקר העשה והל"ת הוא משום הלכת נדר ומשום נדר נגע בה מובאתם הוא קביעות זמן שקבעה תורה למי שלא קבע מעצמו אבל בקבע מעצמו עובר מיד בב"ת ע"כ שפיר פרכינן ל"ל מובאת שמה והבאתם שמה נפקא ונצרך לאמר דמוצא שפתיך מיבעיא לן שאינו עובר עד ג' רגלים או רגל אחד כגון דקבע זמן מעצמו כתירוץ הירושלמי הנ"ל ועובר מיד ז"א דכיון דובאת שמה הוא רק קביעת הזמן למי שלא קבע לו זמן וכן ל"ת דב"ת א"כ פשיטא דלא גרע זמן שקבע לו בעצמו לזמן שקבעה לו התורה וכמו שעובר בעשה בזמן שקבעה לו התורה ועובר על והבאתם בזמן ובאתם והבאתם כן נמי עובר על והבאתם בזמן שקבע לו דהא העשה של והבאתם אינו בשביל החובת רגל אלא דהוא קביעת זמן להנודר שקבע מעצמו וכן בב"ת נמי דכוותי' דכיון דלא תלי העשה ברגלים אלא בקביעת הזמן של נודר ממילא כשקביעת הזמן ברגלים עובר ביום ההוא ולהלן וכשקביעות הזמן מעצמו עובר מיום ההוא על הל"ת דב"ת ומפורש כן בר"נ ז"ל במס' נדרים דף ד' ע"א דבאומר הרי עלי להביא קרבן מיד דקם ליה בב"ת לאלתר דמה לן כשהגיע הזמן של ובאתם או הגיע הזמן אחר שקבע לו מעצמו כיון דמצינו דעובר בעשה משהגיע הזמן של ובאתם שמה דהוא אך קביעות הזמן א"כ פשיטא דעובר תמיד בעשה משהגיע הזמן וכן בב"ת מאי נפ"מ בין הזמן של ובאתם לזמן אחר כיון דובאתם אינו חובת הרגל אלא קביעות זמן לנודר ע"כ מתרצינן

בש"ס דילן דחד דאפריש ולא אקריב וחד דאמר ולא אפריש וכן ס"ל נמי לש"ס דילן דאם עבר ג' רגלים עובר בכל יום בב"ת משום דאינו חובת הרגל אלא קביעות זמן לנודר ועובר בכל יום כההיא דתשובת הרא"ש ז"ל דעיקר לא תעשה היא לגוף ההבאה מהזמן ההוא והלאה אבל שיטת הירושלמי אינו כן אלא דהוא חובת הרגל ומוזהר משום חובת הרגל להביא העירכין והחרמים והצדקות והקדשות והיא מצות הרגל. ע"כ שפיר משני ר' אבין בשם רבנן דתמן דקרא דמוצא שפתיך קאי לקבע לו זמן מעצמו דזה אין ללמוד מעשה דובאתם שמה ובל תאחר דהתם לאו משום קביעת הזמן עובר בעשה דנדרים והל"ת של נדרים ז"א אלא משום חובת הרגל ומצוה דרגל הוא ואומר הרי עלי להביא קרבן לאחר ל' יום אינו עובר בב"ת כי ב"ת אין לו ענין לענין לעבור על הנדר כי אינו שייך רק לחובת הרגל וע"כ לאחר שעבר ג' רגלים אינו עובר בבל תאחר בכל יום ז"א אלא דעובר בכל רגל אבל בין רגל לרגל אינו עובר דאינו קביעת זמן דיעבור מזמן ההוא והלאה בכל יום ז"א אלא דמצות רגל הוא להביא מה שאמר או שהפריש ברגל דווקא וכשעבר הרגל אינו חייב באמצע השנה אלא בעת רגל מחויב להביא מה שנדר או שהפריש קודם הרגל הזה או קודם כמה רגלים:

ולפ"ז שפיר עולה יפה ב' התלמודים דבש"ס דילן במס' תמורה דף י"ח גרסינן. אמר רבא כיון שעבר עליו רגל אחד בכל יום ויום עובר בעשה. עיי' פירש"י ז"ל שם עיי"ש [ועיי' בפנ"י ז"ל דכתב לדייק מדאמר רבא גבי ג' רגלים בכל יום ויום עובר בב"ת וגבי רגל ראשון לא קאמר בכל יום ש"מ דברגל ראשון אינו עובר בכל יום וגם לפי שיטתו ז"ל שם דאי עובר בכל יום מחויב לשלח קרבנותיו באם שחלה ולא יוכל לעלות לרגל עיי"ש וכבר כתב בהגהות הגאון ר' צבי הירש חיות ז"ל דתמה על הגאון בעל פנ"י ז"ל מהאי סוגיא דמס' תמורה וגם יש להעיר בזה הענין דחלה אם מחויב לשלח ע"י שלית דיהיה נפ"מ בין חלה הבעלים אם הקרבן ואכמ"ל] משום דובאת שמה הוי קביעות זמן לנדר ומיום ההיא והלאה עובר בעשה וע"כ לא מצינן לאוקמיה דעשה ול"ת דמוצא שפתיך ועשה ול"ת דובאת שמה וב"ת הוא דזה מיירי בקבע זמן מעצמו ובשני בשבת וזה בשלא קבע זמן לעצמו וקבעה לו התורה זמן ז"א כיון דסוף סוף עובר בעשה משהגיע הזמן א"כ מאי נפ"מ בזמן שקבע לו התורה או בזמן שקבע לו מעצמו הא בקובע זמן לעצמו עובר בב"ת כמפורש במס' נדרים הנ"ל ע"כ מוקמינן חד דאמר ולא אפריש וחד דאפריש ולא אקריב:

אבל שיטת הירושלמי דמיבעיא בין רגל לרגל מהו שיעבור אם היא קביעות זמן לנדר עובר בין רגל לרגל אבל אם היא חובת הרגל אינו עובר אלא בכל רגל ולא באמצע השנה

וקפשיט ליה מחגיגה דע"כ היא חובת הרגל וע"כ אינו עובר אלא בכל רגל ועוד מן הדא ועשית עשה תשמור ל"ת כלום היא עובר כו' וא"כ תרי קראי ל"ל כדפירכת הש"ס דילן ומשני ר' אבין בשם רבנן דתמן באומר הרי עלי עולה להביאה בשני בשבת כיון שבא שני בשבת ולא הביאה עובר וא"כ ע"כ ב' עשה ול"ת חד לקביעת זמן וחד לחובת הרגל ולא לקביעת הזמן וע"כ דאינו עובר בין רגל לרגל אלא בכל רגל וכן מסיק ג"כ גבי ג' רגלים דאינו עובר בב"ת בכל יום אלא בכל רגל ורגל:

סוף דבר דלשיטת הש"ס דילן באומר הרי עלי עולה להביאה בשני בשבת ישנו בב"ת כמו שמבואר במס' נדרים הנ"ל אבל לשיטת הירושלמי אין שייך ב"ת רק לגבי רגל וכן העשה דובאתם שמה והוי קס"ד דגם דמוצא שפתיך תשמור שייך נמי לרגלים כמו ב"ת ואהדר ר' אבין בשם רבנן דתמן דז"א דמוצא שפתיך תשמור אינו שייך לרגלים אבל ב"ת שייך דווקא לרגלים משא"כ הש"ס דילן ס"ל דקבוע זמן עובר בב"ת ג"כ ולאו דווקא ברגלים נמצא דלשיטת הש"ס דילן ב"ת והבאתים היא בשביל נודר וקביעת זמן לנודר ולא חובת הרגל ולהירושלמי היא חובת הרגל:

וע"ז מסיים עברה שנתו את מפיל יום האחרון והיא עובר על כל יום ויום פי' כמו שכתב הבעה"מ ז"ל דבשנה אינו עובר רק בכל שנה אבל לאחר ג' רגלים עובר בכל יום הוא משום דבראיית פנים היא יום אחד כך בכל יום עובר בב"ת משא"כ התלוי בשלה אינו עובר אלא על כל שנה ושנה דזמנו היא שנה וזהו לשיטת הש"ס דילן דב"ת אינו חובת הרגל אלא קביעת הזמן לנודר ע"כ מהזמן ההיא והלאה עובר בכל יום משא"כ לשיטת הירושלמי דב"ת היא חובת הרגל אינו עובר אלא בכל רגל וע"ז קאמרינן דלפיכך בשנה עובר בכל יום הנם דזמנו היא שנה והיה צריך לעבור בכל שנה משום דאת מפיל יום האחרון וע"כ חיובא הוא יום וע"כ עובר על כל יום וע"כ מסיק ואין כיני אפילו עברו עליו ג' רגלים את מפיל רגל האחרון ועובר על כל רגל ורגל דאי לא היה מפיל רגל האחרון היה צריך לעבור כל ג' רגלים כשיעבור כל פעם ג' רגלים [דכל יום ודאי אינו לשיטת הירושלמי] אבל כשאת מפיל רגל האחרון הוא עובר בכל רגל ורגל:

ודע דהא דכתבנו דלשיטת הש"ס דילן דהרגל היא בקביעת זמן ועובר בכל יום בעשה לאחר רגל הראשון כהגירסא במס' תמורה הנ"ל יש לאמר לשיטת הרשב"א ז"ל דס"ל דבקביעת זמן אינו עובר שוב לאחר הזמן על השבועה עיי' ביור"ד סי' רכ"ח י"ל דהיא ס"ל לעיקר כגי' הש"ס בר"ה דאינו עובר בכל יום לאחר רגל ראשון משום דעשה והבאתם אינו רק בעת ובאתם שמה אבל ב"ת דכתיב לא תאחר בפ' נדרים ואח"כ במקום אחר קבע לו זמן הרי עובר בב"ת אף לאחר שעבר הזמן כמו שכתב הרשב"א ז"ל עיי' בט"ז

ז"ל ביור"ד סי' רכ"ח הנ"ל הנשבע לשלם לחבירו וגם קבעו לו זמן הוי ב' שבועות על העיקר והזמן ועובר אפילו לאחר זמן משא"כ בנשבע בפ"א על הפירעון לזמן ההיא אינו עובר לאחר זמן עיי"ש וה"נ הל"ת דב"ת וקביעת זמן אינם בב"א אבל העשה לא נאמרה בפ' נדרים ואח"כ קביעת הזמן ברגלים ז"א אלא דעיקר העשה נאמרה רק בזמן ובאתם ע"כ אינו עובר לאחר זמן דובאתם על העשה דוהבאתם כי עיקר העשה לא נאמרה רק על הזמן אף דאינו חובת הרגל משא"כ ב"ת לא נאמרה על הזמן. ולשיטתו דהרשב"א ז"ל האיבעיא דירושלמי היא אם העיקר העשה על הזמן או דהעשה הוא על גוף הדבר וקפשיט ליה דהיא רק חובת הרגל וע"כ אינו עובר רק בעת הרגל אבל הש"ס דילן ס"ל אף שאינו חובת הרגל אלא קביעות הזמן מ"מ אינו עובר ג"כ אלא בעת הזמן כי עיקר העשה לא נאמרה רק על הזמן הנ"ל ואולי אף לשיטת הרא"ש ז"ל י"ל דס"ל עיקר גי' דר"ה וס"ל דמ"מ ללשון בני אדם עיקר השבועה על גוף הדבר והזמן אינו רק לזרז משא"כ בעשה דכתב רחמנא ויש להאריך בזה ואכמ"ל. ודו"ק:

רבב"ח בעי שלמה שנתו בעצרת אפשר לומר הוא אינו כשר ועובר כהדא וכו' והק' הק"ע ז"ל דהו"ל למיפרך האיך עובר ברגל ראשון בעשה אם ראשון היה עצרת. יתורץ ע"פ מה שכתב הטו"א ז"ל דתשלומי עצרת מצטרף לב"ת אולם מה שהוסיף עוד להקשות דה"מ למיפרך אם שלמה שנתו בשבת למה יעבור עליו זה הוי קושיא חמורה ע"כ נראה לפענ"ד דשיטת הירושלמי הוא גבי בל תלין דלאו דקשה דווקא דהפסוק לא ילין חלב חגי עד בוקר הא כל הלילה ילין כקושית הש"ס דילן דף נ"ט ע"ב אבל לא דמקשה האיך הוא עובר על בל תלין ז"א אלא דעיקר הקושיא על עיקר הדין דהאיך הוא עובר על בל תלין כיון דאינו כשר להקריבו בלילה א"כ האיך עובר על ולא ילין עד בוקר דלא ילין עד בוקר הוא במקום דכשר בלילה ע"כ עובר בבוקר אבל כיון דאינו כשר בלילה האיך עובר על לא ילין לבוקר עולת הקרבת אימורין ועי"ז יתפרש הסוגיא באר היטב דקבעו ג"כ על הקרבת אימורין על ענין דבל תאחר וע"כ מיבעיא לי' עצרת דווקא דלקמן מסקינן דהאיך משכח"ל שנה בלא רגלים אמר ר' אבא מרי תיפתר שהיתה עצרת באה בחמשה ונולד בששה והיתה עצרת הבאה בשבעה ע"כ א"כ לא משכח"ל כלל שנה בלא רגלים רק באופן זה ששלמה שנתו בערב השבועות וערב שבועות הוא יום האחרון וכל היום של ערב שבועות הוא עדיין שנתו ואימתי נשלם שנתו בעצרת דהלילה הולך אחר היום בקדשים ואימתי נשלם שנתו הוא בעצרת וע"כ מיבעיא ליה לרבב"ח נשלם שנתו בעצרת אפשר לומר הוא אינו כשר ועובר על הקרבת אימורין דהקרבת אימורין כשירין

כל הלילה אבל בעצרת דאינו כשר להקריב אימורי חול האיך עובר על בל תאחר כשלא הקריב האימורין בלילה:

ע"ז מסיק כהדא לא ילין חלב חגי עד בוקר ואימורי חול קריבין ביו"ט פי' א"כ האיך הוא עובר על בל תלין וכו' אמרה תורה הקריבוהו מבעוד יום שלא תבא לידי בל תלין וה"נ עובר על בל תאחר על הקרבת אימורין בבוקר אמרה תורה הקריבוהו מבעו"י שלא תבא לידי ב"ת. ועובר על בל תאחר בבוקר כמו שעובר על בל תלין בבוקר ועובר על בל תאחר ובל תלין בב"א כשהגיע אור הבוקר אר"ח אילו עבר והביא שמא אינו כשר וכו' כפי' הק"ע ז"ל ולישנא דהגמ' מוכיח כדברינו דל"ל דקאי על עצרת גופי' הול"ל הקריבוהו מאתמול שלא יבוא לידי בל תאחר ומדנקט לישנא מבעו"י משמע לאפוקי הלילה ולשון הקריבוהו הוא אימורין כמו הקריבוהו מבעו"י שלא יבוא לידי בל תלין ולישנא דאם עבר והביא ולא נקט אם עבר והקריב משמע כפי' הק"ע ז"ל דקאי על חגיגה בשבת וקאי על לישנא דלעיל אין חגיגה באה עמו לשון ביאה א"כ נקט אם עבר והביא לשון ביאה: וע"י פירושינו בע"ה בסוגיא הזאת יתורץ מאד מה דקשה לכאורה על הא דמיבעיא בשלמתו שנתו בעצרת אפשר לומר אינו כשר ועובר לכאורה קשה למה לא יעבור הא יכול להביא ביו"ט גופיה לצאת בהם ידי שמחה כדקי"ל במס' חגיגה דף ז' ע"ב דהכהנים יוצאים בבכור ועיי' בתוס' ז"ל שם ד"ה עולת דהא דנד' ונדב' אין קריבין ביו"ט היינו שלא הקריבו לשם שמחה או שכבר יצא ידי שמחה אבל בלא"ה יכול להקריב נדרי' ונד' לצאת בהם משום שמחה. אבל לדברינו שפיר ניחא דהא דמיבעיא שלמה שנתו בעצרת הוא כשיום האחרון הוא ערב שבועות ומיבעיא על הקרבת אימורין ול"ל דיוצא משום שמחה דקי"ל במס' פסחים דף ע' ובירושלמי דשלמי שמחה ששחטן ערב הרגל א"י ידי חובתו ברגל בהם. ודו"ק:

רבב"ח בעי קומי ר"ז כתיב לא יבקר כו' כ"ד שבא להתיר אינו עובר כו' תמן תנינן ביום השמיני מביא שלש בהמות חטאות ואשם ועולה. והדר היה מביא חטאת העוף ועולת העוף ואין חטאת העוף מחוסרת זמן אצל אשם פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ דגבי מצורע עשיר כתיב ביום השמיני יקח שני כבשים. דהיא אשם ועולה "וכבשה" אחת דהיא חטאת ולקח הכהן וכו' עד ועשה הכהן את החטאת וכו' והעלה הכהן את העולה כו' ואילו גבי מצורע עני כתיב ולקח כבש אחד אשם וגו' ושתי תורים ושני בני יונה וגו' והיה אחד חטאת ואחד עולה והביא אותם ביום השמיני וגו' ועשה את האחד מן התורים וגו' את האחד חטאת ואת האחד עולה וגרסינן במס' יומא דף מ"א אמר ר"ח אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן שנאמר ולקח

והביא או בלקיחה או בהביאה ע"כ וכפירש"י ז"ל דכתיב גבי כהן את האחד חטאת ואת האחד עולה וגבי בעלים ולקח אין מתפרשות הקינין איזה לחטאת ואיזה לעולה אלא ע"י לקיחת הבעלים שיאמר בשעת לקיחה שלוקח זה לחטא. וזה לעולה ונעשית בעת לקיחה זה חטאת וזה עולה. והנה מצינו לפ"ז חילוק גדול לבין מצורע עשיר ובין מצורע עני דמצורע עשיר הוי סדר הקדישן מחוסר זמן משא"כ במצורע עני דהוי כסדר הקרבה כן סדר הקדישו דהא. קי"ל במס' זבחים דף צ' במתניתין דסדר הקדישו הוי כסדר הקרבה אבל במצורע עשיר לא משכח"ל כלל דהא קי"ל דהקינין מתפרשות בעת הלקיחה וכתבו בתיו"ט ז"ל דלאו דווקא קינין אלא ה"ה שני קרבנות ממין אחד וחובה אחת. והנה קי"ל גבי קינין דאחד חטאת ואחד עולה דצריך להפריש ב' קינין אבל אם יקח בן יונה או תור אחת ויעשנה לחטאת ואח"כ יקח בן יונה או תור אחרת ויעשנה שלמים לא עשה כלום תחת צריך להפריש שתים בב"א ויפריש אחד מהן לחטאת ואחד לעולה ועיי' בירושלמי יומא ר"פ שני שעירי וקי"ל דחטאת קודמת לעולה בזבחים פ' כל התדיר ובפסחים פ' תמיד נשחט דף נ"ט ע"א וקי"ל דאשם מצורע קודם לחטאת מפני שבא להכשיר כדאיתא פ' כל התדיר דף צ' עיי"ש וא"כ גבי מצורע עשיר אי אפשר להקדישו כסדר הקרבתו כדין התורה בכ"מ דכיון דצריך להוציא האשם ובעולה מב' כבשים וע"כ צריך לקרא שם אשם ועולה בב"א וחטאת צריך להיות קודם עולה בכ"מ ואשם מצורע צריך להיות קודם לחטאת א"כ האיך שנעשה נעשה שלא כסדר דאם יקדיש תחלה החטאת א"כ מקדים חטאת לאשם מצורע ואי יקדיש האשם תחלה א"כ ע"כ מקדיש לעולה ג"כ דהא האשם מוציא מב' כבשים מאחד אשם ואחד עולה א"כ מקדים עולה לחטאת ואי אפשר לו להקדיש כסדר הקרבתו אשם חטאת עולה. ז"א דהא האשם צריך להוציא מן הזוג שלו דהוא עולה משא"כ גבי מצורע עני דהתם מוציא החטאת מן הזוג שלו דהיא עולה ואשם אינו מוציא מן הזוג ע"כ דמקדיש להו כסדר הקרבתו:

וכיון שמבואר כ"ז עולה הסוגיא כפתור ופרח דהתנא קמ"ל דביום השמיני מביא ג' בהמות חטאת אם ועולה כיון דאי אפשר להקדיש כסדר הקרבתו אשם חטאת ועולה ע"כ ס"ל להתנא דהא דכ"ר קודם אשם ועולה ואח"כ חטאת לאו דווקא אלא ה"ה קודם חטאת ואח"כ אשם ועולה דאין חילוק בינייהו כלל דאם מקדיש תחלה אשם ועולה איכא מעלה דהקדים אשם לחטאת אבל איכא חסרון דהקדים עולה לחטאת ע"כ כמו כן אם יקדים חטאת לאשם ועולה הגם דאיכא חסרון דמקדים חטאת לאשם אבל איכא מעלה דהקדים חטאת לעולה וכ"ז הוא דווקא במצורע עשיר אבל בעני דהזוג שלו הוא חטאת ועולה ע"כ דמקדיש כסדר הקרבתו אשם וחטאת ועולה. אבל חטאת קודם לאשם

לא דהוי מחוסר זמן. ועכשיו דביארנו כ"ז בע"ה וכעת נמצא כל דברינו שדברנו מבואר בפירוש הגמ' וכ"ז דברי הגמ' הוא דפריך על המתניתין דנקט חטאת קודם אשם ועולה ע"ז פריך ואין חטאת העוף מחוסרת זמן אצל אשם בתמיה הכי לא קמודית לן דחטאת העוף מחוסרת זמן אצל אשם וע"כ דקמודית לן דמחוסרת זמן אצל אשם ולמה גבי חטאת בהמה דעשיר קאמרת דמביא חטאת קודם אשם הלא ע"כ חטאת מחוסרת זמן אצל אשם דכמו דחטאת העוף פשיטא לך דמחוסרת זמן אצל אשם ומ"ש בהמה גבי עשיר ומשני א"ר אלעזר כאן התירה התורה להקדיש מחוסר זמן כלומר כאן גבי מצורע עשיר התירה התורה להקדיש מחוסר זמן דלאו דווקא אשם קודם חטאת דנמצא עולה קודם החטאת אלא ה"ה חטאת קודם לאשם ועולה והוי חטאת קודם לעולה ונמצא דחטאת העוף הוי מחוסרת זמן אצל אשם אבל חטאת בהמה אינה מחוסרת זמן אצל אשם כיון דע"כ צ"ל מחוסרת זמן כנ"ל. ובזה מובן דנקט התנא הדין הזה ביום השמיני מביא ג' בהמות חטאת ואשם ועולה מאי קמ"ל התנא בזה הא מקרא מפורש הוא בתורה אבל לדברינו ניחא דקמ"ל דיכול להקדים חטאת קודם לאשם ועולה. ודו"ק:

עבר ולא הביא מהו שיעבור פי' אם שמיני דווקא וכשעבר שמיני עבר על מצות עשה או דילמא דשמיני פירושו משמיני ואילך א"ל כ"ד שבא להתיר אינו עובר כו' התורה התירה להקדיש מחוסר זמן פי' דשמיני הוא הותיר ולא זמן דקמ"ל התורה דמותר להקדיש האשם או החטאת בשמיני הגם דמחוסר זמן הגם דאימתי דיקדשו הוי שלא בזמנו ותמיד מחוסר זמן דלא אפשר בלא"ה קמ"ל התורה דאעפ"כ מיום שמיני מותר ואי ביום שמיני היה מגיע זמנו היה לנו לאמר דשמיני דווקא והוי קביעת זמן אבל כיון דאפילו בשמיני אין מגיע זמנו עדיין דהוי מחוסר זמנו בזמן הקדישו וא"כ לעולם הוא מחוסר זמן ל"ש שמיני ול"ש לבתר שמיני ואעפ"כ התירו הכתוב א"כ הא בשמיני הוא להתיר בא ולא עשה דדווקא בשמיני. ודו"ק:

הלכה ח

רשב"ל בעי קצירת העומר מהו שתדחה את השבת ביום התיב ר' אביי והא תנינן מצותו לקצור בלילה נקצר ביום כשר ודוחה את השבת ולא קיבלה פי' דס"ל דדוחה את השבת לא קאי אנקצר ביום וב' דינים קיי"ל דנקצר ביום כשר הרי חדא וב' דדוחה את השבת אר"א חזר בו רשב"ל מן הדא בא השמש בא השבת מה אנן קיימין אם ללילה כבר היא אמר פי' הא דתני נקצר ביום כשר ודוחה את השבת האי ודוחה את השבת במה קמיירי אם ללילה כבר קמ"ל במתניתין דבא השמש דבא השבת אלא ע"כ דקמ"ל במתניתין הזה דדוחה את השבת אף ביום כן פי' הפשוט וכן פי' הק"ע ז"ל וראיתי בק"ע ז"ל בש"ק

שכתב דבהאי סוגיא יתורץ הקושיא שהרעיש הלח"מ ז"ל על הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' תמידין שפסק שדוחה את השבת ונקצר ביום כשר שזהו לנגד סוגיא ערוכה במס' מנחות דף ע"ב ע"א עיי"ש שהרמב"ם ז"ל סמך עצמו על האי ירושלמי דדחי שבת אף ביום וכ"כ הח"צ ז"ל סי' קס"ז עיי"ש ולא הבנתי דא"כ הו"ל להרמב"ם ז"ל לפסוק דדוחה את השבת ביום ומלשונו ז"ל לא משמע כן דז"ל ז"ל שם מצותו להקצר שם בלילה בליל ט"ז בין בחול בין בשבת וכל הלילה כשר לקצירת העומר ואם קצרוהו ביום כשר עכ"ל ז"ל ואי ס"ד דביום דוחה שבת. הי"ל האי דבין בחול בין בשבת לאחר שמסיים קצרוהו ביום כשר:

ע"כ נראה לפענ"ד לתרץ דעת הרמב"ם ז"ל דלא קשה משיטת הגמ' דמשמע דאידחי שבת נקצר שלא כמצותו פסול עיי' במס' מנחות דף ע"ב כל הסוגיא דאי אפשר להאריך ולהעתיק כל הסוגיא משום דלכאורה נלפענ"ד דנקצר שלא כמצותו ונקצר ביום ב' ענינים הן אפילו למאן דפוסל נקצר שלא כמצותו. מ"מ נקצר ביום שלאחריו כשר כי לא דמי נקצר לפני זמנו לנקצר לאחר זמנו דכמו גבי מילה נימול קודם הזמן פסול לכמה פוסקים ז"ל ולאחר זמן כשר לכן גבי קצירת העומר ג"כ דכוותיה דאף דלפני זמנו פסול מ"מ נקצר ביום שלאחריו כשר משום דבקצירה לא כתב רחמנא בלילה דנימא דהוי פסול יום ולאו פסול דלילה ויום נגעו בה אלא דקבע רחמנא זמן התחלת קצירה סמוך לספירה ובספירה גופיה לא כתיב לילה אלא תמימות וע"כ ממילא צריך להתחיל מבערב בשביל תמימות כדאיתא לעיל דף ס"ו ע"א עיי"ש וע"כ לא פריך הגמ' בפשיטות על המתניתין דהאיך נקצר ביום כשר הא קבע לו רחמנא זמנו לילה ז"א אלא דפריך ומדייק ממתניתין דמגילה ומותיב תיובתא קתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף לילה ביום נמי לא וע"כ ס"ל להמשנה מדנקט קצירת העומר והקטר חלבים בכלל דכל הכשר ביום וכל הכשר בלילה היא ע"כ להורות דכמו דיום בלילה לא אף דלילה ביום נמי לא ולאו משום קביעת לילה ויום נגעו בה ז"א אלא משום שלא בזמנו נגעו בה דהא הקטר חלבים ואיברים כשר ביום שלפניו כדאיתא בתוס' ז"ל ומפרשין דביום דלמחרת קאמר ומדמה לילה ליום הוא על מחר וע"כ משום דחשיב דעבר זמנו וא"כ לפ"ז לא דמי נקצר ביום שלאחריו לנקצר ביום שלפניו דבנקצר ביום שלפניו חשוב מחוסר זמן אבל לאחריו שפיר דמי ודמי למילה דבמל לפני זמנו פסול ולאחר זמנו כשר וכתב השג"א ז"ל דלאחר זמנו במל בלילה אפילו לפי מה דקי"ל דמילה של"ב נוהגת ביום ולא בלילה מ"מ בדיעבד כשר ולא דמי למל בדיעבד לפני זמנו משום דלפני זמנו הוי מחוסר זמן משא"כ פסול דלילה דלאחר זמנו דלא הוי מחוסר זמן ואפילו לפי מה שמביא שם השג"א ז"ל סי' נ"ג

דעת הרמב"ם ז"ל דפסול הוא משום דהתם גבי מילה קפיד רחמנא איום ולילה משא"כ הכא בקצירה לא קפיד רחמנא ע"ז רק דממילא מתחיל זמנו בלילה משום תמימות:
והא דכתבו התוס' ז"ל וז"ל ותימא דא"כ מאי קשה דילמא מתניתין דקתני נקצר ביום כשר היינו ביום שלפניו כמו הקטרת חלבין [אבל ביום שלאחריו כשר דהא לא הוי הקפדת לילה ויום בזה כדברינו] וי"ל דלענין קצירה לא שייך לחלק בין יום שלפניו ליום שלאחריו כדילפינן בריש פרקין דף ס"ו קצירה וספירה [ר"ל דבענין קצירה סמוך לספירה] עכ"ל ז"ל אף אני נאמר להוסיף על דבריהם ז"ל לדעת רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל דלענין קצירה לא שייך לחלק ליום שלפניו או שלאחריו דאדרבה דלפניו צריך להיות יותר פסול מלאחריו כנ"ל וראיה גמורה לזה דלאו הקפדת לילה ויום נגע בה מדקפריך אמאי דחי שבת לקצירה מע"ש [והכונה היא על עיו"ט] וקשה אם אפילו תימא דנקצר בע"ש היא פסול והיא משום פסול דיום סוף סוף תקשי ליקצריה בלילה של ע"ש א"ו דלאו הקפדת לילה ויום נגע בה אלא משום שלא בזמנו והא דמשמע בגמ' דלא מחלקין בזה דקאמר טעמא דרשב"א דס"ל ביום פסול משום דס"ל מדדחי שבת ע"כ נקצר שלא כמצותו פסול ואי לפי דברינו קשה מאי ראיה היא מלפני זמנו אלאחר זמנו. נראה לפענ"ד דעומק כונת הגמ' לפירש"י ז"ל הוא כונה אחרת דכד נדייק בלשון רש"י ז"ל ולכאורה הוא קשה מאוד דפירש"י ז"ל ד"ה שנקצר שלא כמצותו פסול הילכך מצות קצירה בלילה ולא ביום הילכך הא דתני נקצר ביום כשר רבי היא והא דתניא פסול ראבר"ש וכתב הש"ק ז"ל דט"ס הילך הראשון וצ"ל ומצות קצירה בלילה כו' והשטמ"ק ז"ל כתב דכצ"ל הילכך מצות קצירה בלילה ומחק הוא של ומצות ולכאורה אין לנו הבנה בדברי השטמ"ק ז"ל כמובן וגם מה שפירש בד"ה ואי ס"ד כו' אלא מדדחי שבת ש"מ נקצר שלא כמצותו פסול ומצותו לא הוי אלא במוצאי יו"ט וגבי לילה נמי מצותו בלילה האי וגבי לילה נמי מצותו בלילה ולא ביום קשה להבין וכי עד כאן לא שמענו שמצותו בלילה ולא ביום ועוד קשה לי ע"פ התוס' ז"ל ד"ה אמאי וז"ל ואע"ג דלכתחלה מצותו בלילה כיון דדיעבד כשר לא הוי דומיא דתמיד דכתיב בי' במועדו לאמר דדחי שבת ומסתברא דדומיא דתמיד בעינן עכ"ל ז"ל ולכאורה קשה לי לפ"ז בההיא ברייתא דרבי ור"א בר"ש דס"ל לרבי אם יש אחרת אומר ואין אחרת תחתיה אף נקצר ביום וקשה הא נקצר ביום אינו כשר אלא בדיעבד א"כ ידחה את הטומאה משום לכתחלה דמצותו בלילה לכתחלה דהא גבי שבת נמי צריך ג"כ הלכתחלה לדחות שבת אך משום דבעינן דומיא דתמיד ולא אשכחן גבי תמיד דדחי שבת אלא בדליכא דיעבד מע"ש הילכך לא דחי שבת אלא במקום דליכא דיעבד בע"ש. וגבי תמיד בדחית שבת ליכא בדיעבד בע"ש

כלל אבל לענין דחית הטומאה משכח"ל גבי תמיד נמי בדיעבד כגון אם היה עומד ומקריב את קרבן תמיד ונטמאת ויש לו קרבן אחר מאותן שאם עלו לא ירדו כגון מום בדוקין שבעין אליבא דר"ע ודכוותיה א"כ ל"ל דלא דחי הלכתחלה טומאה משום דאפשר בדיעבד ובעינן דומיא דתמיד דלא דחי טומאה רק בדליכא דיעבד ז"א דהא בתמיד נמי איכא דיעבד ול"ל דלא דחי הלכתחלה רק בדלא אשכחן בדיעבד כמו גבי תמיד דלא אשכחן דיעבד ז"א כנ"ל:

ע"כ נראה לפענ"ד דה"פ דהדין שמעתתא עפ"י פירוש רש"י ז"ל דלעיל בסוגיא דף ס"ו ע"א ילפינן דקצירה וספירה בלילה והקרבה ביום מדכתיב מהחל חרמש בקמה תחל לספור אלמא דבעינן ספירה לאחר קצירה תומ"י וכתיב גבי ספירה תמימות ואין אתה מוצא תמימות אלא כשמתחיל בערב הרי ע"כ דקצירה וספירה בלילה והקרבה ביום דכתיב מיום הביאכם ע"כ עיי"ש ונראה לפענ"ד דלשיטת רש"י ז"ל בזה פליגי רבי ור"א בר"ש דרבי ס"ל דלא מצינו רק ספירה סמוך לקצירה ולא קצירה סמוך לספירה רק ממילא מכיון דבעינן ספירה סמוך לקצירה ע"כ בעינן גם הקצירה בלילה כדי שיהא ספירה סמוך לקצירה וע"כ לפ"ז באם לא קצר בלילה לא קיים בזה הספירה סמוך לקצירה ולא נתקיים מצות ספירה כדת. אבל הקצירה כשר להקרבה דלא נתנה התורה זמן להקצירה רק בשביל הספירה ואם לא קצר כמצותו בלילה לא הוי שום חסרון בקצירה כי אם בהספירה שלא היתה סמוכה לקצירה אבל הקצירה כשר להקרבה ור"א בר"ש ס"ל דנקצר שלא כמצותו פסול משום דס"ל דבעינן קצירה סמוך לספירה וא"כ זמן קצירה הוא בלילה מצד קצירה גופה ואם נקצר שלא כמצותו א"כ לא עבד הקצירה בזמנו ופסול וזהו עיקר הפלוגתא בין רבי ור"א בר"ש דלרבי העיקר זמן קצירה דבלילה הוא משום דיהא ספירה סמוך לקצירה אבל מצות קצירה מצד עצמו אינו בלילה ור"א בר"ש ס"ל דמצות קצירה גופיה זמנו בלילה משום קצירה גופיה דבעינן קצירה סמוך לספירה וא"כ אם נקצר שלא כמצותו לרבי לא קיים ספירה סמוך לקצירה אבל אין בהקצירה שום חסרון ופסול משלא בזמנו ולר"א בר"ש בעינן קצירה סמוך לספירה ואם קצר שלא כמצותו הוי הפסול דשלא בזמנו בקצירה ע"כ נקצר שלא כמצותו פסול:

ועפ"ז מדויק היטב שיטת הש"ס ושיטת רש"י ז"ל כעין חומר דלעולם נקצר ביום ונקצר שלא כמצותו ב' ענינים הן דלא דמי נקצר שלא כמצותו לנקצר ביום דנקצר שלא כמצותו הוא מערב יו"ט לפני זמנו דפסול אין ראיה לנקצר ביום אחר זמנו דיכול להיות דכשר לאחר זמנו כמו במצות מילה דלפני זמנו פסול ולאחר זמנו כשר בדיעבד אך ר"א בר"ש ס"ל דבין כך ובין כך אומרים לו הוי פקח ושתוק דעדיף לדחות את הטומאה מלקצור

ביום הוא משום דנקצר שלא כמצותו פסול וכפירש"י ז"ל הילכך מצות קצירתה בלילה ולא ביום הילכך הא דתני נקצר ביום כשר רבי היא דרבי לא ס"ל דזמן קצירתה בלילה ולא ביום ז"א אלא דלרבי ליכא זמן גבי קצירה דנימא דהוי שלא בזמנו הקצירה אלא קפדינן דיהא הספירה סמוך לקצירה ומכיון דנקצר פ"א בלילה והיה הספירה סמוך לקצירה ואח"כ נטמא העומר או שנאבד רשאי לכתחלה לקצור ביום ולהקריב ממנה העומר דלענין קצירה לא שייך שנקרב העומר שנקצר שלא בזמנו ז"א דאין זמן להקצירה אלא דכל עיקר הזמן היא להספירה ואם כבר נתקיים הספירה סמוך לקצירה הרי קוצר לכתחלה ביום אבל ר"א בר"ש דס"ל דנקצר שלא כמצותו פסול הילכך ע"כ מצות קצירתה בלילה ולא ביום משום דקפדינן אקצירה סמוך לספירה וע"כ אומרים לו הוי פקח ושתוק דעדיף לדחות הטומאה מלקצור ביום אף אם נקצר ביום כשר בדיעבד כמו מילה לאחר זמנו מ"מ כיון דאינו כשר רק בדיעבד ע"כ דחינן טומאה משום לכתחלה כדברינו לעיל ע"פ התוס' ז"ל ד"ה אמאי כנ"ל אבל לרבי דאין מצות קצירתה בלילה ואין צריך לקצור בלילה רק משום ספירה סמוך לקצירה ממילא כשקצר פ"א בלילה והיה ספירה סמוך לקצירה ונאבדו האימורין או שנטמאו. קוצר לכתחלה ביום ואם נקצר שלא כמצותו כשר ג"כ בדיעבד משום דלא הוי פסול שלא בזמנו בקצירה רק בספירה משא"כ לר"א בר"ש דס"ל דנקצר שלא כמצותו פסול משום דבעינן קצירה סמוך לספירה וע"כ פסול אף בדיעבד הילכך מצות קצירתה בלילה ולא ביום ופסול דשלא בזמנו הוי בקצירה ע"כ אפילו יש אחרת לקצור ביום אומרים לו הוי פקח ושתוק דעדיף לדחות הטומאה מלהביא קצירת היום ואפילו דקצירת היום בדיעבד כשר מ"מ עדיף לדחות את הטומאה משום לכתחלה כד' התוס' ז"ל ד"ה אמאי הנ"ל וכן מה דמסיק טעמא דר"א בר"ש דאי ס"ד נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דחי שבת ה"נ מביא הראיה דבעינן קצירה סמוך לספירה מדנקצר שלא כמצותו פסול א"כ ע"כ דקצירה בעינן בזמנו דהכתוב מיחד זמן על הקצירה וכיון שנקצר שלא בזמנו פסול א"כ ע"כ דמצות קצירה בלילה ולא ביום דאי נקצר שלא כמצותו כשר א"כ אין מצות קצירה בלילה דלא בעינן רק ספירה סמוך לקצירה אבל קצירה בלילה לא מקיים מצוה בזמנו על הקצירה ורק מדנקצר שלא כמצותו פסול. ע"כ דבעינן קצירה סמוך לספירה וזהו שכתב רש"י ז"ל דנקצר שלא כמצותו פסול ומצותו לא הוי אלא במוצאי יו"ט וגבי לילה נמי מצותו בלילה ולא ביום כלומר כמו דע"כ אין מצותו אלא במוצאי יו"ט ואז הוי בזמנו כמו כן גבי לילה נמי אין זמנו אלא בלילה ולא ביום ולא דמביא ראיה כמו שנקצר שלא כמצותו פסול כן נמי נקצר ביום פסול ז"א דלא דמי לאחר זמנו ולפני זמנו כנ"ל דלפני זמנו פסול ולאחר זמנו כשר

בדיעבד אלא מביא ראיה דבעינן בקצירה ג"כ זמן דהכתוב מיחד זמן על הקצירה דבעינן קצירה סמוך לספירה וכמו דזמנו היא במוצאי יו"ט כן נמי גבי לילה זמנו בלילה ולא ביום אבל מ"מ אינו מוכרח דלאחר זמנו בדיעבד פסול ז"א דאפילו דכשר בדיעבד מ"מ דוחה את הטומאה משום לכתחלה כנ"ל ואין להקשות לדברינו א"כ אמאי משני הא רבי הא ר"א בר"ש הא מתניתין נמי יש לאוקמי כר"א בר"ש בדיעבד אף ר"א בר"ש מודה דנקצר ביום כשר. ואינו פוסל אלא דווקא נקצר שלא כמצותו כנ"ל:

אבל ז"א דהא ע"כ מתניתין דידן ס"ל דנקצר אף ביום שלפניו ג"כ כשר דאי ס"ד דנקצר ביום כשר היינו ע"כ דווקא ביום שלאחריו א"כ קשה למה שינה התנא מלשון הרישא מצות עומר להביא מן הלח לא מצא יביא מן היבש מצותו להביא מן הקמה לא מצא יביא מן העומרין מצותו לקצור בלילה ואם נקצר ביום כשר ואי איום שלאחריו קאמר הול"ל לא קצר בלילה קוצר ביום כמו ברישא לא מצא מן הלח לא מצא מן הקמה יביא מן היבש יביא מן העומרין ה"נ לא קצר בלילה קוצר ביום אלא ע"כ דקאי איום שלפניו ג"כ א"כ מתניתין אתיא כרבי וכדי להביא ראיה לדברינו דלרבי אם קצר בלילה ונטמאת בידו מביא אחרת תתתיה דאז מותר לכתחלה קצירה ביום משום דלא בעינן אלא ספירה סמוך לקצירה וכיון דקצר בלילה וספר ונמצא נתקיים מצות ספירה ע"כ קוצר לכתחלה ביום דאין להקשות ע"ז הא ספירה צריך להיות אחר קצירה והאיך קוצר ביום דאז הוי קצירה בתר ספירה ז"א כיון דהי' הספירה לאחר הקצירה פ"א לא איכפית לן מה שקוצר עוד הפעם לאחר הספירה יש לה"ר לזה דגרסינן בירושלמי פ"ד דמס' יומא חתה והקטיר ונשפך הדם יביא פר אחר ונכנס בדמו עד שלא הקטיר נשפך הדם חתיה פסולה היא והוא צריך לחתות כתחלה ספק עד שלא הקטיר נשפך הדם ספק משהקטיר נשפך להביא פר אחד ולנכנס בדמו אין את יכול שאני אומר עד שלא הקטיר נשפך הדם והא חתי' פסולה וצריך לחתות כתחלה אין את יכול שאני אומר משהקטיר נשפך הדם והיא חתי' כשירה והוא עובר משום הכנסה יתירה ובטלו עבודות אשכחן אמר בטלו עבודות של אותו יום. ע"כ. ואילו בבבלי דף ס' ע"ב גרסינן אמר ר"ח קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה ולא כלום תנן אם עד שלא נשפך כו' ויחזור כו' ואם איתא יחזור ויחפין מיבעיא ליה בקטורת לא קמיירי ע"כ פירש"י ז"ל דודאי צריך להקטיר קטורת אחרת שחיטת פר זה ע"כ והרי לפ"ז מחולק הבבלי והירושלמי בענין שנשפך הדם אחר הקטרה דלשיטת הבבלי צריך להקטיר קטורת אחרת ולשיטת הירושלמי א"צ להקטיר קטורת אחרת וכן מפורש מוכח בדף מ"ט ע"א ומי אמר ר"ח הכי והאמר ר"ח בפר ולא בדמו של פר ואמר ר"ח קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא

עשה ולא כלום הרי מפורש דלאחר שחיטת פר השני צריך להקטיר קטורת עוד הפעם והקטורת הראשונה נפסלה:

ע"כ נראה לפענ"ד דהבבלי והירושלמי אזלי בזה לטעמי' דגרסינן במס' תרומות פ"ג המקדים תרומה לביכורים מע"ש למע"ר עובר בל"ת וגרסינן בירושלמי אימתי היא עובר רחב"ב אמר מתחלה ר"ש בר"י אמר בסוף מה נפיק מביניהון לשורף הכרי נפק מביניהון ע"ד דרחב"ב עובר ע"ד דר"ש בר"י אינו עובר פי' דרחב"ב אמר אע"פ שנשרף הכרי ולא הפריש אח"כ ביכורים מ"מ עובר במה שהקדים ליתן תרומה קודם ביכורים העיקר הל"ת היא מה שנתן התרומה קודם ביכורים ור"ש בר"י אמר בסוף דהעיקר הל"ת היא מה שנותן ביכורים אחר תרומה ובזה עובר בל"ת למפרע על התרומה מה שנתן לאח"כ ביכורים וכ"ז שלא נתן אחר התרומה ביכורים לא עבר בל"ת דהא לא הקדים תרומה אלא לאחר שנותן ביכורים אז הקדים התרומה ועובר בל"ת למפרע ור"ח בר"ב אמר מתחלה דהעיקר ל"ת היא מה שנותן תרומה קודם ביכורים ור"ש בר"י ס"ל דעיקר הל"ת שעובר על התרומה במה שלאחר התרומה בא הביכורים [דזה פשיטא דעל הביכורים אינו עובר בל"ת דהא אם היה הדין בתרומה וביכורים דמה שעשה לא כלום ולא מהני איזה מהן היה לא מהני פשיטא דהתרומה לא היה מהני וצריך להפריש תרומה אחרת אבל הביכורים בודאי מהני דמהכ"ת נימא דצריך להפריש ביכורים אחרת במה עדיף הביכורים השניה מן הראשונה ונמצא דאם היה פסול לא היה פסול אלא התרומה וכמו כן הל"ת לא הוי אלא בתרומה לאחר שהפריש ביכורים עובר למפרע על ל"ת של הפרשת תרומה וזה פשוט מאוד דעל הביכורים אינו עובר דהאיך יעבור הא מחויב להפריש]:

והנה הירושלמי ס"ל בבירור דעובר על הראשונה וכמו כן בהקדים גבי מעשה יוה"כ אחד לחבירו כמו הקטרה קודם שחיטה פסול ההקטרה אפילו קודם שחיטת הפר והראיה גבי ספק אם נשפך הדם קודם הקטרה או לאחר הקטרה דמסקינן דבטלו עבודות משום שאינו יכול להקטיר פעם אחרת והא דלא יזה מדם הפר ויגמור כל עבודות להבא דהא כל אחד מכפר כפרה דידיה וכל אחד כפרה בפני עצמה היא ע"כ משום דהקטרה צריך להיות קודם הזייה והאיך יזה שמא נשפך הדם קודם הקטרה והוי קטורת פסולין וא"כ נמצא דהזייה הוא קודם הקטרה ואם הקדים אחד לחבירו לא עשה כלום והא הכא דלא יקטיר יותר והוי כמו נשרף הכרי דאינו עובר למ"ד בסוף ואימתי פסול הזייה כשהקדימו דווקא כשיבוא קטורת אחריו משא"כ הכא שלא יקטיר אחריו דהא אסור לו להקטיר א"כ יהיה כשר ההזייה אלא ע"כ דעובר בתחלה וכן נמי פסול ההזייה אף בלא ההקטרה א"כ כיון דכל פסולה דהקטרה היא משום שנקטר קודם שחיטת הפר ולא משום שבא

אחריו שחיטת הפר אלא משום שנקטר בלא שחיטת הפר ממילא הכא שנשפך הדם אין לפסול ההקטרה דהא ההקטרה היה לו דם הפר קודם אבל שיטת הבבלי דעובר בסוף ועיקר דעובר על התרומה היא משום דבא אחריו ביכורים וכמו כן פסול דההקטרה היא ג"כ משום דבא הפר אחריו א"כ ה"נ פסול ההקטרה אפילו דנקטר בשעה שהיו דם הפר מ"מ פסול משום דם הפר שבא אחריו וכמו כל הקטרה שנפסל משום דם הפר שבא אחריו כמו כן הקטרה הזאת לא מהני ליה דם הפר שהיה לפניו כיון שבא דם הפר לאחריו דהא אין פסולו משום שלא היה דם פר לפניו אלא עיקר פסולו משום דם הפר הבא אחריו ע"כ היא נמי פסול משום דם הפר הבא אחריו. וכן מצינו ג"כ דשיטת הש"ס דילן היא דעובר בסוף מהא דגרסינן במס' תמורה דף ד' ע"ב מקדים תרומה לביכורים נמי לילקי משום דבדיבורו עשה מעשה א"ר אבין שאני התם דלאו שניתוק לעשה היא דכתיב מכל מתנותיכם תרימו פירש"י ז"ל ודרשינן ליה להקדימו בכרי מעשר לתרומה ונתקיה ללאו ממלקות והעמידו בחוזרו מפריש כו' עכ"ל ז"ל ע"ש ולכאורה אם נימא דעובר בתחלה א"כ האיך שייך דהעמידו בחוזר ומפריש דהא הל"ת עבר על התרומה וכי משום דמחויב לעשות מצוה אחרת ע"כ נתקו לעשה הל"ת הראשונה אע"ג דלא סמיך ליה הגע עצמך בכל ל"ת שניתק לעשה כמו השבת גזילה ומצות ציצית האפשר לומר דעושה מצות ציצית מתקן הל"ת דגזילה. וה"נ תרומה וביכורים ב' מצות הן. ועבר על התרומה קודם אף כשלא יפריש ביכורים והאיך נאמר דבביכורים יתקן הל"ת של תרומה ונאמר דהעמידו הכתוב על חוזר ומפריש אע"ג דלא סמכי אהדדי. אלא ע"כ דעיקר שעובר היא בעת הפרשת ביכורים ואעפ"כ גזה"כ כשהפריש מע"ר קודם התרומה דיתן התרומה אף דעובר בלא תעשה בהפרשת התרומה אלא ע"כ דהעמידו הכתוב בעשה דהפרשת תרומה ונתקיה ללאו ממלקות והעמידו על חוזר ומפריש תרומה ואין עליו חיוב מלקות בהפרשת התרומה כי אם חובת הפרשת תרומה ויש עליו חיוב קיום עשה בהעברת הלאו ולא מלקות כמו בעלמא לאו הניתוק לעשה דיש עליו חיוב קיום העשה על זה הלאו אבל לא מלקות וה"נ יש עליו חיוב קיום העשה ע"ז הלאו ולא מלקות:

א"כ הכא גבי קצירה וספירה ג"כ מכיון שהעיקר הקפדת הכתוב שיהא הספירה סמוך לקצירה ולא קצירה סמוך לספירה אם קצר בלילה וספר ונטמאת העומר הוי כמו נשפך הדם דמביא אחר לכתחלה והקטרה כשירה ה"נ מביא קצירה אחרת ביום לכתחלה דאין הקפדה בקצירה על זמנו כי אם משום ספירה והכא הרי היתה הספירה אחר הקצירה ואין שום חסרון מה שיהיה הקצירה אחר הספירה בפעם שני כמו בנשפך הדם כנ"ל ואפילו לשיטת הבבלי דצריך הקטרה אחרת. היא כדברינו משום דקפדינן שלא יהא

לבתר הקטרה שחיטת הפר היינו התם דהקפיד הכתוב שיהא דם הפר קודם הקטרה והכא אחר הקטרה. משא"כ הכא דלא קפד רחמנא שיהא הקצירה קודם הספירה אלא שיהא הספירה לבתר הקצירה וכיון שהיה הספירה לבתר הקצירה לא איכפית לן מה שנקצר לבתר הספירה הכי נאמר שלא יהיה הקצירה לבתר הספירה נמצא לפי דברינו דלא נמצא בכל הסוגיא דאליבא דר"א בר"ש נקצר ביום שלאחריו בדיעבד פסול. אלא נקצר שלא כמצותו פסול בדיעבד משא"כ ביום שלאחריו יכול להיות כשר כמו גבי מילה וכנ"ל ע"כ שפיר פסק הרמב"ם ז"ל דכשר כל הלילה ואם קצרוהו ביום כשר וע"כ קאי איום שלאחריו דכן פשטת הלשון דהא"מ דאינו כשר כל הלילה אלא עד חצות קמ"ל דאף להבא יותר כשר וכשר כל הלילה וכן אם קצר עוד להבא דהיינו נקצר ביום כשר. דאל"כ הול"ל ואם נקצר שלא בזמנו כשר אלא ע"כ דקאי איום שלאחריו וזה כשר. ודו"ק:

פרק ד

הלכה א

ראב"פ אומר ר"י ורשב"ל הוון יתיבין מקשיי כו' אין ד"ת היא אף בגבולין ידחה פי' אין מן התורה מותר לתקוע בשבת שאין שום מלאכה בתקיעה אף בגבולין ידחה אין לית היא ד"ת פי' דמן התורה הוי תקיעה מלאכה אף במקדש לא ידחה. עבר כהנא כו' אתון שאלין ליה פי' ששאלו ממנו אם יש איסור תקיעה בשבת. אבל לא ששאלוהו הקושיא דממ"נ או דבמקדש לא ידחה או דבגבולין ידחה אלא ששאלוהו אם דבר תורה או לית היא ד"ת אם תקיעה בשבת אסור מה"ת או מותר א"ל כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחד אומר זכרון תרועה הא כיצד בשעה שהיא חל בחול יום תרועה ובשעה שהיא חל בשבת זכרון תרועה מזכירין אבל לא תוקעין א"כ נפשוט להו במה שנסתפקו אם היא ד"ת אין לית היא ד"ת ע"ז נפשוט להו דלית היא ד"ת דמן התורה יש איסור בתקיעה בשבת וכן דרש להו לחבריא ר' לוי דמן התורה יש איסור לתקוע בשבת דהוא אב מלאכה ונפשוט הספק א"ל הקושיא דממנפ"ש נשאר ועכשיו אינו הקושיא מכח ממנפ"ש אלא מצד אחד כיון דנפשוט דלית היא ד"ת אלא מן התורה יש איסור בתקיעה בשבת. א"כ אף במקדש לא ידחה וע"ז פריך מעתה אף במקדש לא ידחה ומשני תנא באחד לחודש דהיא כמו בעלמא במועדו אף בשבת ביום השמיני ימול אפילו בשבת כל אימת דהוי במועדו כל אימת דהוי יום השמיני אפילו בשבת וה"נ באחד לחודש אפילו בשבת כל אימת דהוי אחד בחודש דוחה שבת ופריך מעתה אפילו במקום כלומר אפילו בכ"מ שהיו יודעין שהיא באחד לחודש כיון דרבתה תורה מקרא אחד מרבה שבת ומקרא אחד

ממעט למה אני אומר במקדש ידחה ובגבולין לא ידחה. ומשני תני רשב"א והקרבתם במקום שהקרבנות קריבין במקום שנדחה שבת אצל קרבנות דר"ה נדחה שבת ג"כ לענין תקיעה דר"ה דהא לגבי קרבנות דר"ה נדחה שבת א"כ סמך ליה והקרבתם לאחד בחודש ומסתברא דהא דדחי שבת הוא במקדש במקום שהקרבנות קריבין והא דילפינן מזכרון תרועה דלא דחי שבת הוא בגבולין [ונמצא דהא דאמר רב כהנא והאי דתנינן באחד לחודש והא דתני רשב"י הוא הכל אחד. ולא דבאחד לחודש ממעט לגבולין משום דלא ידעינן אימתי אחד לחודש כפי' הק"ע ז"ל וע"כ מקשה בש"ק ז"ל למה לן קרא למעוטי ספיקא. ומפלפל בזה בגליון הש"ס ז"ל. ולפי דברינו הוא דבאחד לחודש הוא כמו ביום השמיני והוא ריבוי על שבת וזכרון תרועה הוא מיעוט על שבת ומסתברא דריבוי הוא על מקדש מוהקרבתם במקום שהקרבנות קריבין וכמו דנדחה שבת מפני קרבנות דר"ה כן נדחה מפני שופר של ר"ה ע"כ מסתברא לאוקמיה האי ריבוי דבאחד לחודש אפילו בשבת היא במקום שהקרבנות קריבין] ונמצא לפי דברינו דדרשת ר"כ והאי דתני באחד לחודש והא דתני ר' ישמעאל במקום שהקרבנות קריבין הוא הכל אחד דר"כ דריש דמן התורה יש איסור תקיעה בשבת בר"ה וידעינן מר"כ דלית הוא ד"ת ומברייתא דבאחד לחודש ילפינן ריבוי אף בשבת ובא הברייתא דר' ישמעאל ומפרש לן דהריבוי אף בשבת הוא במקום הקרבנות קריבין מדכתיב כל מלאכת עבודה ל"ת והקרבתם אשה וגו' הרי אף דמלאכת עבודה ל"ת ואעפ"כ והקרבתם אלמא דמוקמינן להריבוי אף בשבת מלאכת התקיעה במקום שהקרבנות קריבין ולפי דברי המפרשים ז"ל לא הבנתי דלדידהו הוי כל מדרש בפני עצמה א"כ קשה מאוד להאי ברייתא דבאחד לחודש וכן קשה ג"כ מאי דמותיב להו רב כהנא ולפי דברינו ניחא:

ודע דלמסקנא לשיטת הבבלי הוא מדרבנן גזירה דרבה דאין תוקעין בגבולין ולשיטת הירושלמי אין תוקעין בשבת בגבולין הוא מדאורייתא ואין להקשות לפ"ז האיך תיקן ריב"ז שיהא תוקעין בכ"מ שיש ב"ד הוא מן התורה אסור והאיך יכולין רבנן למשרי וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה. ז"א דלשיטת הבבלי אין ה"נ דאין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה אך בשוא"ת כדאיתא במס' יבמות דף צ' ע"ב איזמל וסדק בציצית שופר כו' שוא"ת שאני הוא דמן התורה היה מחויב לתקוע אף בשבת ומשום גזירה דרבה אין תוקעין דשוא"ת הוא אבל אי מן התורה היה אסור לתקוע בשבת בגבולין אין כח ביד חכמים למשרי ולא היה ריב"ז מתקן שיהא תוקעין בכ"מ שיש בו ב"ד. אבל שיטת הירושלמי הוא כדרב חסדא בבבלי במס' יבמות דף פ"ט דיש כח ביד ב"ד לעקור דבר מן התורה אף בקום עשה. כדגרסינן בירושלמי במס' גיטין פ' השולח גבי אם בטלו

מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו משום מה כח ב"ד יפה ומקשה בירושלמי כמו בש"ס דילן מי איכא מידי דמדאורייתא בטל גיטא ומשום מה כח ב"ד יפה שרינן א"א לעלמא דמתרץ לה בש"ס דילן דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש [ובגיטין ל"ג ע"א וביבמות פ"ט ע"א הנ"ל] ואילו בירושלמי מתרצינן וכי זיתים על שמן וענבים על היין לא תורה הוא שיתרום והן אמרו לא יתרום ולא עוד אלא שאם עבר יתרום אין תרומתו תרומה ע"כ הרי מפורש דהוא בשיטת רב חסדא הן בתרומה והן בא"א עיי"ש בש"ס דילן במס' יבמות ותמצא ממש כדברינו א"כ לפ"ז שפיר אזלי הבבלי והירושלמי לטעמייהו ועיי' בזה מה שכתבתי במס' תרומות פ"ד עיי"ש. ודו"ק:

הלכה ז

אלוהות עולין לו לשם מלכיות דברי ר' יהודא ר' יוסי אומר אינן עולין לו. אלהות ומלכות עולין לו משום שנים דברי ר' יוסי ר' יהודא אומר אינן עולין לו. פי' אלוהות ומלכיות הוא כמו דאיתא בבבלי דף ל"ג שמע ישראל וגו' אלהינו וגו' אחד אתה הראית לדעת וגו' האלהים אין עוד וגו' וידעת היום והשבות וגו' האלהים וגו' ועל הארץ וגו' אין עוד מלכיות דברי ר' יוסי ר"י אומר אינו מלכיות ואוקמינן בגמ' דהיכן משכח"ל בתירה פסוקי דמלכיות יותר מג' ואוקמינן דאליבא דר' יוסי משכח"ל עוד הנך ג' פסוקים וע"כ דר' יוסי ס"ל דאלהות אינן מלכיות דאל"כ למה קחשיב דווקא הנך תלת אלא ע"כ דס"ל דאלהות אינן מלכיות רק הנך ג' פסוקי דמיירי מאחדות אלהות אחד אין עוד מלבדו. אין עוד בזה ס"ל לר' יוסי דהוי מלכיות וזה אלו הג' הפסוקים דנחלקו ר' יוסי ור' יהודא קרי להו בירושלמי אלהות ומלכיות מכיון שהוא אחד ואין עוד מלבדו הוי מלכיות ונמצא דאחדות הוא מלכיות ומכיון דמיחד אלהות הוי אלהות מלכיות ולא עוד אלא דאליבא דר' יוסי הוי חשוב לעלות לשנים אליבא דשיטת הירושלמי ור' יהודה דס"ל דאינו עולה לשנים אבל לאחד עולה דס"ל לר' יהודא דאחדות אלהות אינו עולה לשם מלכיות ולשיטת הבבלי מוכרח ע"כ דאליבא דר"י אינו עולה אף לאחד אבל במקום דאינו מיחד אלהות אלא אלהים לבד נאמר בלא יחוד בזה ס"ל לר' יוסי דאלהות אינן מלכיות רק באלו הג' פסוקים דמיחד אלהות ונקרא בירושלמי אלהות ומלכיות בזה ס"ל לר' יוסי דהוי מלכיות ולא עוד אלא דעולה לשנים דס"ל לר' יוסי דאלהות ומלכיות בפסוק אחד עולה משום שנים זמרו אלהים זמרו זמרו למלכינו זמרו עולין לו משום שנים דברי ר"י ר' יוסי אומר אינן עולין ר"ז בעי ביה ודבתריה פליגין או ביה לגרמי' פי' אם פליגין בקרא דבתריה כי מלך כל הארץ אלהים וגו' או ביה לגרמיה פליגין דבבבלי מפורש דפליגי בקרא דבתריה דר' יהודא ס"ל דזמרו למלכנו הוי מלכיות וכי מלך כל הארץ אלהים הוי

מלכיות ג"כ ועולין לו משום שנים אבל ר' יוסי ס"ל דמלכנו לא הוי מלכיות כפירש"י ז"ל ונמצא דהוי אחד אבל ל"נ דפליגי בקרא קמא לבד דלר' יהודה הוי זמרו אלהים וזמרו למלכנו שנים ולר"י הוי אחד ז"א לשיטת הבבלי דלשיטתם לא ס"ל לר' יהודה דאלהות הוי מלכיות וע"כ פליגי בקרא דבתריה ופליגין אם מלכנו עולה לשם מלכיות אבל לשיטת הירושלמי מיבעיא לר"ז או דפליגי בקרא קמא לבד דר' יהודה ס"ל דאלהים ומלכנו עולה משום שנים ור' יוסי ס"ל דאלהות אינו עולה לשם מלכות אבל מלכנו לכו"ע הוי מלכות או דפליגי ביה ודאבתריה. ופליגי מה מלכנו עולה לשם מלכיות אבל לכו"ע בפסוק הראשון לבד אינו עולה משום שנים אף לר' יהודא דר' יהודה לא ס"ל הא דר' יוסי דאלהות ומלכיות עולין לו משום שנים בפסוק אחד ולא פליגי רק ביה ובדאבתריה דרבי יהודא סבירא ליה מלכנו עולה משום מלכיות ורבי יוסי סבירא ליה דמלכנו אינה עולה ולא הוי רק אחד בקרא דאבתריה כי מלך כל הארץ אלהים ופשטינן מהא דתני הכל מודין במלך אלהים על גוים שהוא אחד הדא אמרה ביה ובדאבתריה פליגין דהכל מודין במלך אלהים על גוים שהוא אחד דרבי יוסי אף דסבירא ליה דאלהות ומלכיות עולין לו משום שנים אבל סבירא ליה דאלהות בלא יחוד אינו עולה משום מלכיות ור' יהודה אף דסבירא ליה דאלהות לבד עולה משום מלכיות אבל פליג על ר' יוסי בהא דסבירא ליה דאלהות ומלכיות עולין לו משום שנים ונמצא דרבי יהודא לא סבירא ליה דאלהות ומלכיות בפסוק אחד עולה לו משום שנים א"כ ע"כ ל"ל דפליגי ביה לבד דהא ר"י לא ס"ל דאלהות ומלכיות עולין לו משום שנים אלא ע"כ דפליגי בי' ובדבתריה ופליגי אם מלכנו עולה משום מלכיות אבל בשיטת הבבלי ע"כ דהא דקתני הכל מודין במלך אלהים על גוים שהוא אחד הוא דקמ"ל דאלהים ישב על כסא קדשו אינו עולה משום מלכיות ולשיטת הירושלמי מכריח מזה דר' יהודא לא סבירא ליה דאלהות ומלכיות עולין משום שנים ונמצא לפ"ז דלשיטת הבבלי כו"ע ס"ל דאלהות אינן עולין משום מלכיות ואדרבה לר' יהודא אינו עולה כלל ולר' יוסי ביחדות אלהות ס"ל דעולה משום מלכיות ור' יהודא פליג אף ע"ז ולשיטת הירושלמי אליבא דר' יהודא אלהות עולין לו משום מלכיות ולר' יוסי אינה עולה אבל ביחוד אלהות אליבא דר' יוסי עולה ע"כ משום שנים דאי משום אחד פשיטא דלר' יהודא לא כ"ש דעולה והאיך יפליג ר' יהודא אלא ע"כ דלר' יוסי עולה משום שנים ולר' יהודא משום אחד ורק מיבעיא לן בדר' יהודא אי ס"ל דאלוהות ומלכיות מפורש בפסוק אחד אי עולה משום שנים דאפשר דס"ל דעולה משום שנים ולא פליג על ר' יוסי רק דס"ל דאחדות אלהות אינו עולה משום שנים אבל אלהות ומלכיות מפורש בפסוק אחד עולה משום שנים וע"ז פשוט ממלך אלהים על גוים שהוא

אחד הדא אמרה ביה ובדבתריה פליגין שאו שערים וגו' כמבואר בבבלי בפירש"י ז"ל כן נלפענ"ד ביאור הסוגיא הזאת. ודו"ק: